

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Viktoras Ašmenskas

RG-50.473*0214

Part 2

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs pats savo ausim girdėjot, kai buvo tas garsusis pranešimas pirmadienį 9:30 iš Kauno, kad yra Lietuvoje atstatoma nepriklausomybė - per radiją, ar girdėjot šitą?

Viktoras Ašmenskas: Taip, girdėjau. Kada jau mes sužinojom, kad centrinė vyriausybė yra sukurta, tada mes pradėjom jau oficialią... Aš išvažiavau į Vilnių ieškot apskrities viršininko buvusio, o čia – laikinai – komendantą jau turėjom, sakau, kadangi jis vietinis buvo.

Alicija Žukauskaitė: Dabar toks klausimas: o ar jūs girdėjote per radiją kokį nors pranešimą apie tai, kad Lietuvos nepriklausomybė jau nebeegzistuoja? Ar buvo toks pranešimas?

Viktoras Ašmenskas: Pranešimas, neatsimenu, ar buvo, bet mums buvo žinoma...

Alicija Žukauskaitė: Kas buvo žinoma?

Viktoras Ašmenskas: ... per apskrities viršininką... dėl to, kad administracija Lietuvos Respublikoje veikė. Tai ryšiai, telefoniniai ryšiai – kad ir apskrities valdžia pasikeičia – visą laiką buvo nenutraukti. Tai mes tikrai žinojom, kas vyksta Kaune ir kas vyksta ne tik Kaune, bet ir visoj Lietuvoj.

Alicija Žukauskaitė: Ir kas įvyko Kaune?

Viktoras Ašmenskas: Kaune mes sužinojom, kad vyriausybė, susirinkus paskutiniam savo posėdžiui Karo muziejaus sodelyje, nutarė laikinai suspenduoti savo veiklą.

Alicija Žukauskaitė: Kodėl?

Viktoras Ašmenskas: Dėl to, kad pagrindinis reikalas buvo tas, kad jie pamatė, kad vokiečiai elgiasi visiškai savarankiškai, nereaguodami į Lietuvos Respublikos Vyriausybės norus arba pageidavimus. Ot, žydų getai... Iš karto galvojo, kad (žydus) tiktai atskirs. Bet kada prasidėjo paskui jau smurtas, tada jie (vyriausybės nariai) buvo priversti... Verčiami savo sąžinės balso ar tautos balso, ne atsistatydino, bet jie suspendavo (savo veiklą), ir pabrėžta šitas buvo.

Alicija Žukauskaitė: Jūs sakot, kad paskutinis jų susirinkimas buvo sodelyje...

Viktoras Ašmenskas: Sodelyje.

Alicija Žukauskaitė: Tai buvo sodelyje? Ne kabinete kokiam nors?

Viktoras Ašmenskas: Kiek, sakau, man yra žinoma, kad šitas pasitarimas paskutinis įvyko sodelyje. Galimas dalykas, kad kabinete ten... bet veiksmas vis dėlto vyko sodelyje taip, kaip būdavo anais laikais, Lietuvos laikais, kiekvieną vakarą vėliavos nuleidimo iškilmėse. Čia kaip tik atvažiuodavo generolas Nagevičius, kartais svečius irgi specialiai atvesdavo parodyt tas iškilmes. Tai šičia tokia vieta - ne Lietuvos laidojimo, bet pareiškimo, kad (vyriausybė) ne atsistatydina, o protestuodama prieš vokiečių okupaciją, laikinai suspenduoja savo veiklą.

Alicija Žukauskaitė: Kai Laikinoji vyriausybė suspendavo savo veiklą, kas buvo toliau? Jūs apie savo „parapiją“ pasakokit, kas ten pas jus vyko toliau.

Viktoras Ašmenskas: Kai suspendavosi vyriausybė, pas mus Trakuose mažai kas pasikeitė. Valdžia – apskrities viršininkas – pasiliko tas pats, bet jis jau turėjo klausyt tos civilinės valdžios. Vokiečių civilinė valdžia, kaip tokia, nepasirodė pilnai. Kaišiadoryse buvo atsiųstas įgaliotinis *Krast Land Wir Chard Fuhrer* vadinamas. Tai juo buvo paskirtas Bilz. Bilzas nebuvo karininkas, bet jis - buvęs partinis, kilęs saloj *Rugen*, kurią rusai buvo užėmę savo laiku karo pabaigoj. Tai jis, kaipo žmogus, buvo neblogas, tai jis valdė: vokiečių tuos įstatymus perduodavo ir žiūrėdavo žemės ūkio veiklą, nurodymus duodavo. Leiskim, ten reikia ar mašinas kokias pirkt, iš Vokietijos gaut, ar skirstyt, ar sudaryti mokesčių sistemą, – na, civilinės valdžios funkcijas jis vykdė. Bet jis mažai kišosi į kitus reikalus. Jis žiūrėjo žemės ūki daugiausia: ar pasėti javai laiku, ar turima sėklu. Jis buvo, palyginamai iš vokiečių.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

toks padorus. Paskui vėliau atsirado kitas – Baranbek. Tas jau buvo austras ir tas jau buvo bjaurus.

Alicija Žukauskaitė: O kaip gestapas ir kitos tokios organizacijos?

Viktoras Ašmenskas: Gestapas.. saugumas, reiškia, lietuvių buvo prisitraukęs vieną ruselį į savo rankas... jau čia vokiečių laikais veikė...lietuviškas gestapas – saugumas. Tai lietuviai vadovavo, sakau, buvo rusą vieną prisitraukę... Na, o vokiečių laikais lenkai... lenkai, kaip aš minėjau, daug šunybių pridarė. Ir vieną gražią dieną vokiečių okupacijos metais lenkų partizanai nutarė užimt Trakus. Jiems tas pavyko. Netikėtai... (nerišliai pasakoja, kad policininkai gyveno ne vienoje vietoje). Bet reikalui esant – signalas – ir jie turi susiburt. O lenkai žinojo, kur kuris (policininkas) gyvena. Tai tik, kai iš namų išeina, – jį už kalnieriaus čiupt!

Alicija Žukauskaitė: Kokiais metais tas buvo?

Viktoras Ašmenskas: Tai tas buvo... 1943 metais.

Alicija Žukauskaitė: 1943?..

Viktoras Ašmenskas: Taip. Tai jie ne tik nuginklavo, bet ten žuvo vienas policijos... Ten buvo toks būrys greito reagavimo, kad reikalui, pavojui, esant, (pasiųstų) į apskritį. Turėjo (būrys) mašiną savo, sunkvežimį... Ir žuvo...

Alicija Žukauskaitė: Tai 1943 m. lenkai užėmė..?

Viktoras Ašmenskas: Tai naktį, vieną naktį...

Alicija Žukauskaitė: Vieną? O paskui kas buvo?

Viktoras Ašmenskas: O paskui?... Jie (lenkai) metė granatą į jų (policijos) būstinę, ir žuvo jų (policijos) karininkas. O paskui, kada karininkas žuvo, jie pasimetė, ką daryt...

Alicija Žukauskaitė: Tai kuo viskas baigėsi?

Viktoras Ašmenskas: Baigėsi tuo, kad paryčiui... Kas įdomiausia man asmeniškai – čia pavojus, šaudymas!.. O aš gyvenau netoli bažnyčios, gatvytėj, pro bažnyčią kur eina, ant kampo... asabniakas (iš rusiško *osobniak*) buvo. Ir aš pro langą matau, kad ginkluoti kažkas vaikščioja. Priešais - „Lietūkis“. Tai jie plėšė tą krautuvę, man gerai matėsi. O mano namas yra: rūsys didelis, virš rūsio – mano butas, o šalia mano buto už sienos – koridorius, per kurį galėdavo pereit tie, kurie gyvena kieme, iš gatvės į kiemą. Ir ten paliktos buvo durys atviros. Aš kai išgirdau šaudymą, tai per langą matau, kad čia už 10 m lenkų kulkosvaidininkai, kurie nukreipę buvo į policijos pusę ginklą savo.

Alicija Žukauskaitė: Gerai. Bet kuo viskas baigėsi?

Viktoras Ašmenskas: Papasakosiu, kuo baigėsi. Mano automatas, - mes oficialiai negalėjom laikyt, mano automatas buvo koridoriaus kitoj sienoje, lentinėj sienoje. Lentą atplėšei ir gali pasiimt. Bet aš negaliu praeit, dėl to, kad durys atdaros, jie mato mane. Bet iš kitos pusės - lenkų kareiviai ateina lig pat durų (ir) jie bijo toliau eit, nežino, ką čia sutiks. O aš - su seserim. Medžioklinį šautuvą aš oficialiai turėjau. Ir granatas. Tai aš pasidėjau granatas, sakau, brač, jau jei eis, jau mes vis tiek nepasiduosim, nepasiduosim. Žūsime, bet nepasiduosim. Ir tuo momentu jie nueina pas policijos vadą, pas policijos vadą į butą. Jis gyvena antrame aukšte (?) gatvėj. Ir tas (policijos vadas), pajutęs, kad čia kažkas netvarkoj, paėmė granatas. Kaip tik atidarė kažkas duris, tai jis metė granatą. Bet granata sprogo tarp laiptų ir sienos, mažai žalos tepadarė, bet jau lenkai negalėjo įeit. Čia pats kulminacijos punktas. Policijos vadas išėjęs metė ginklą. Tie (lenkai) sako, pasiduokit! Jis sako, duokit karininka man! Tada atėjo lenku karininkas. Sako, garantuojam jums gyvybę. Jis sako, gerai.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

garantuojat gyvybę, tada pasiduodu. Atiduoda jiems. Dabar jis (policijos viršininkas) grįžta pas save į kambarį su tais lenkais. O namuose - jau nieko nėra. O jis pasidavė todėl, kad jis bijojo, kad šeimą gali išžudyti. O jie garantavo gyvybę. Tai jis tada jau atėjo atgal. O, pasirodo, šeima, vaikai per langą išmetė sofą ir jie per langą paskui iššoko ir ten pasislėpė sandėly kieme. Paėmė tą policijos vadą tam, kad jie galėtų nuginkluot saugumą. Saugume buvo du žmonės tik.

Alicija Žukauskaitė: Pabandykim dabar apibendrint istoriją trumpai. Lenkai norėjo paimti valdžią.

Viktoras Ašmenskas: Taip. Tik naktį. Jie tik norėjo pabauginti, apiplėšti krautuves, pabauginti...

Alicija Žukauskaitė: Palaukit... yra du skirtingi dalykai: ar pagąsdinti, ar paimti valdžią?

Viktoras Ašmenskas: Na, valdžią išlaikyti tai, ką gali žinoti, kaip ten būtų buvę... Bet vis tik paryčiui jie pasitraukė.

Alicija Žukauskaitė: Aišku, supratau.

Viktoras Ašmenskas: O šitas policininkas, atvestas prie saugumo, sako, aš čia esu – pasiduokit. Pats paskutinis momentas – saugumas staigiai suriko – gulk! O už jo (policininko) – lenkų partizanai. Tas krenta, o jie iš automatų nušauna tuos lenkų karius.

Alicija Žukauskaitė: Aišku, teisingai, taip chuliganams ir reikia. Dabar vis dėlto grįžkime į 1941 metus. Jūs sakėte, kad Laikinoji vyriausybė suspendavo savo veiklą, dėl to, kad prasidėjo getai. Kokie getai prasidėjo?

Viktoras Ašmenskas: Prasidėjo getai... Įsakymas buvo žydus perkelti į tam tikras paskirtas vietas, atskirti, su šeimomis apgyvendinti visiškai atskirai. Tai Trakuose, prie Trakų, kitoj pusėj ežero buvo vasarnamiai pastatyti. Tai vat, juos suvarė į vasarnamį. Kai kur apskrityse, sakysim, Šiaulių, Žagarė buvo numatyta, – visas miestelis ištuštintas, visus žydus ten varė. Tačiau pas mus čia, Trakų apskrity, įvairiose vietose buvo atskirai suvaryti žydai.

Alicija Žukauskaitė: O pačiuose Trakuose?

Viktoras Ašmenskas: O pačiuose Trakuose, sakau, buvo apgyvendinti žydai vasarnamy. Bet čia buvo tikrai žydai iš Trakų. Aukštadvaris turėjo savo, Onuškis – savo, o paskui jau vėliau, kaip žinoti, varė į bendras vietas. Vežė kitus į Vokietiją, kitus čia šaudė. Prie Trakų taip pat. Prie Trakų, kur šaudė žydus, buvau liudininkas. Ta prasme, kad aš grįžęs traukiniu į Lentvarį, ėjau pėsčias iš Lentvario į Trakus... Plentas – biškį toliau. Jį perėjus, yra takas į mišką, kelias į Užtrakio dvarą. O už to tako, išėjus iš miško, eina takas pagal ežerą, o kitas – kairiau. Tiedu takai susilieja į vieną, ir paskui patenki prie jachtklubo. Ir aš kaip tik, laimei, kad sugalvojau eit kairiuoju taku. Ir aš kairiuoju taku eidamas, pamačiau už kelių šimtų metrų nuogus žmones vaikščiojant. Ten duobės jau buvo, kaip vėliau paaiškėjo, iškastos, ir juos ten šaudė. Bet aš šaudymo to pačio jau negirdėjau. Jeigu aš būčiau anuo taku... tai aš būčiau tiesiog prie to patekęs, prie tos duobės. Ir dar keliu paėjęs keliasdešimt, dar šimtą metrų, sutinku jau tų namų, kur buvo jų getas, varomus žydus šaudymui. Tai paskui girdėjosi šūviai tikrai ir...

Alicija Žukauskaitė: Kai jūs sutikot tą grupę, kurią varė, iš kur jūs žinojot, kad jie buvo varomi į šaudymą?

Viktoras Ašmenskas: Tai aš sakau: kai pamačiau tuos nuogus vaikščiojant, išrengtus žmones prieš šaudymą – gi visus rūbus nusirengia, ir tada jau prie duobės, ir šaudo.

Alicija Žukauskaitė: Ar tuos, kuriuos jūs sutikot, ar jūs juos pažinojot?

Viktoras Ašmenskas: Ne. Ten viena šeima man buvo pažįstama labai gerai, kur man labai

daug gero buvo padarius savo laiką – rusų (valdžios laiką). Sūnūs – prekybininkai. Jie turėjo

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

savo namus priešais rusų cerkvę, turėjo savo sodą, savo namus, – tai charakteringa jiems, bet aš jų nesutikau.

Alicija Žukauskaitė: O ten buvo vyrai, moterys..?

Viktoras Ašmenskas: Ten buvo vyrai ir moterys. Man tiktai paskui pasakojo, kad vienas rusų SS karininkas, kuris vadovavo tenais, tą vieną žydaitę moterį... Vokiškai jie susikalba puikiai – žydai... Tai, reiškia, ta - nuoga, o tas –apsirengęs... Ką jie, kokia tema kalbėjo? – bet jiedu dar vaikščiojo pagal duobę ten, atgal – ir ką jie, kokia tema kalbėjo, nežinau...

Alicija Žukauskaitė: Kas jums šitai pasakojo?

Viktoras Ašmenskas: Nu, kažkas iš tų, kurie ten dalyvavo.

Alicija Žukauskaitė: Dalyvavo, tai reiškia, šaudė?

Viktoras Ašmenskas: Šaudė, kurie šaudė.

Alicija Žukauskaitė: Tai jis buvo trakiškis, tas, kuris jums pasakojo?

Viktoras Ašmenskas: Prašau?

Alicija Žukauskaitė: Tas, kuris jums pasakojo, sakot, dalyvavo, tai jis – trakiškis?

Viktoras Ašmenskas: Tai jis... Nu... aš nežinau, kas jis... Ar jie ten visi šaudė? - bet, atrodo, kad ne su kulkosvaidžiu šaudė kaip kitur, kur masiniai šaudymai. Ukrainiečiai net pasakojo... vienas, kuris šaudęs buvo, tai jis pasakojo, kad prieš šaudymą gaudavo šnapso išgert, pagerdavo kaip reikiant, ir jau šaudydami, sako, mes žmones matydavom kaip per miglą. Jau girti būdavo.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia jums pasakojo ukrainietis?

Viktoras Ašmenskas: Taip, tai čia ukrainietis paskui vėliau, vėliau pasakojo, jau kada buvau Sibire...

Alicija Žukauskaitė: A-a!..

Viktoras Ašmenskas: Čia tik atvejis, pats veiksmas – sužinojom, kad jis šaudė. Jis pats prisipažino: aš, sako, šaudžiau žydus. Tai paskui mes klausiam, kaip jūs turėdavot sąžinę. Nu, sako, šnapso pripildavai, paskui, sako, matai žmones per miglą – tai iš kulkosvaidžio šaudė. O čia Lietuvoj šaudė jie pavieniai... pavieniai.

Alicija Žukauskaitė: O tas pasikalbėjimas, kaip sakot - „per miglą“, tai čia Sibire?..

Viktoras Ašmenskas: Sibire, Sibire...

Alicija Žukauskaitė: O ta grupė, kur jūs sutikot, kad eina per mišką, kiek ten galėjo būt maždaug žmonių?

Viktoras Ašmenskas: Nu, toj grupėj?.. Atskirom grupėm jie veždavo, reiškia... Vieną grupę sušaudo... Kiek ten galėjo būt? Aš manau koks 20 žmonių gal... Juos, reiškia, pagalbinės policijos pareigūnai varė.

Alicija Žukauskaitė: O kaip atrodė tie pareigūnai?

Viktoras Ašmenskas: Jie civiliai apsirengę, civiliai... Jie neturėjo uniformos, tiktai ginklą turėjo.

Alicija Žukauskaitė: O ta pagalbinė policija – ji Trakuose buvo įsikūrusi?

Viktoras Ašmenskas: Tai visur buvo, kiekvienam valsčiuj, dėl to, kad pačios policijos labai ribotos pajėgos buvo. O čia pradžioj, žinot, buvo ir plėšikavimas, ir viskas.

Alicija Žukauskaitė: O ta pagalbinė policija, jūs konkrečiai, kai pamatėt, kad juos varo – ar jūs pažinojot ką nors iš tos pagalbinės policijos?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Viktoras Ašmenskas: Ne. Ne, ne, ne. Tik atkreipiau dėmesį, kad jie vis tik taip žiauriai - geričiau, greičiau! – varo. Ten jau vienas žmogus toks, žydėlis, nepaeina jau, tai jį neša keli už pažastų paėmę, kojos velkasi... Reiškia, į paskutinę vietą ir tai turi skubėt...

Alicija Žukauskaitė: O tie, kur sakėt, matėt nuogus žmones, galėjot atskirti, kas buvo – moterys ar vyrai?

Viktoras Ašmenskas: ... (?) Vis tik atstumas 300 m ar kiek ten buvo...

Alicija Žukauskaitė: Ar garsus girdėjot kokius nors, balsus?

Viktoras Ašmenskas: Ne, ne, nieko negirdėjau.

Alicija Žukauskaitė: O kai girdėjot šaudymą, tai buvo pavieniai šūviai?

Viktoras Ašmenskas: Pavieniai šūviai... bet čia jau (man) einant toliau. Tai, reiškia, šitą vieną grupę iššaudo, tada atveda kitą grupę, sakau, apie 20 žmonių ar kiek ten buvo?..

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs sutikot vieną grupę, ar daugiau grupių?

Viktoras Ašmenskas: Vieną tiktai grupę sutikau. O paskui vakare paėmiau vieną policininką, sakau, einam, gal kokių dokumentų rasim tų sušaudytųjų (namuose), kur jie gyveno. Ir toks mano draugas rado skaičiavimo liniuotę. Inžinieriai, mes, turėdavom šitą liniuotę, taip, kaip moterys rožančių, garbindavom, - rado ir įsidėjo į kišenę. Ir sutinkam staigiai SS karininką. Tas sako, ko jūs čia slankiojat? Klausia, kas jūs do vienas? Na, aš vokiškai kalbėjau. Tai aiškinu, sakau, kad visiškai nieko, jokių kėslų neturėjau, tik gal, sakom, kokį dokumentą rasim išmestą. O kitus išmetė dokumentus į ežerą, išmetė... Na, ir jis pamatė, kad tas... aš pasakiau, kad... Tai jis (SS karininkas) suprato, kad aš inžinierius, paėmė iš jo (draugo) ir man padavė tą liniuotę. Paskui aš ją dar Sibire buvau nusivežęs...

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs buvot nuėję į vietą, kur buvo tas vadinamas getas?

Viktoras Ašmenskas: Taip, taip, taip.

Alicija Žukauskaitė: O ar jūs buvot vėliau nuėjęs prie tos duobės, kur vyko šaudymas?

Viktoras Ašmenskas: Ne.

Alicija Žukauskaitė: O ką jūs dar matėt be tos liniuotės? Ką jūs ten dar pamatėt?

Viktoras Ašmenskas: Matėsi skiautelės, matyt, dokumentų, išmėtytos... Bet ten jau, žinoma, viskas išrinkta buvo, viskas išrinkta, mes jau negalėjom rast... Tik kažkokiu būdu netyčia pasą gal galima buvo rast, asmens dokumentus... Bet jau viskas buvo „sutvarkyta”.

Alicija Žukauskaitė: O daiktai žydų – kur jie dingo?

Viktoras Ašmenskas: Daiktus, juos visus paskui išdalino tiems, kurie šaudė, tiems išdalino. Panašiai man teko paskui su apskrities viršininku atvažiuot į Eišiškes, ir ten kaip tik vyko... kaip tik vyko irgi žydų šaudymas. Ten vienas norėjo pabėgt, žydas, bet nepavyko... va, taip.

Alicija Žukauskaitė: Papasakokit, ką jūs matėt Eišiškėse.

Viktoras Ašmenskas: Eišiškėse mes, kaip minėjau, su tuo buvusiu apskrities viršininku atvažiavom tarnybiniiais reikalais. Kadangi jis važiavo tarnybiniiais reikalais, tai aš irgi prisitaikiau savo pareigybes atlikt, uždavinius atlikt kartu, reiškia, atvažiavom. Atvažiuojam, ir pasirodo, kad kaip tik žydų šaudymas – varo į mirties vietą. Jų (žydų namų) langai lentom sukryžiuotai apkalti, kad niekas nelandžiotų. Tai vat, dienos metu, nežiūrint, kad tuos čia veda šaudyt, atsiranda plėšikai vadinami, kurie čia pat plėšia tuos... lenda per langą iš mėgina pasinaudot suirutės momentu tuoj apiplėšti jų namus.

Alicija Žukauskaitė: Jūs matėt, kaip jie plėšė?

Viktoras Ašmenskas: Taip, taip, taip...

Alicija Žukauskaitė: O kas jie tokie buvo – lietuviai, lenkai?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Viktoras Ašmenskas: Čia lenkai, lenkai... Eišiškėse lietuvių mažai buvo. Šaulių kaimas ten netoli buvo, tas – lietuviškas...

Alicija Žukauskaitė: O Eišiškėse, sakėt, matėt varant. Kas tai buvo – grupelė ar..?

Viktoras Ašmenskas: Irgi tas pats... Šaukė – greičiau, greičiau, greičiau, greičiau!!! Ir pagąsdinimui dar iššauna šūvį. Kai šauna, tai, žiūrėk, moteris neša kokį krepšelį, tas krepšelis iškrinta iš rankų, (moteris) pasimeta... Klaikus... nemalonus jausmas.

Alicija Žukauskaitė: Kiek galėjo būti varomų žydų Eišiškėse, kuriuos jūs konkrečiai matėt?

Viktoras Ašmenskas: Nu, ten irgi keletas šimtų buvo, aš manau...

Alicija Žukauskaitė: Keletas šimtų?

Viktoras Ašmenskas: Tai aš manau, kad ten 100 ar 150 gal galėjo būt.

Alicija Žukauskaitė: O kas juos varė?

Viktoras Ašmenskas: Nu, pagalbinė policija ta.

Alicija Žukauskaitė: Eišiškėse?

Viktoras Ašmenskas: Taip.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs ką nors pažinojot iš tų Eišiškių?

Viktoras Ašmenskas: Ne, ne, ne, čia jau kraštas – 70 km nuo Kaišiadorių.

Alicija Žukauskaitė: O kaip jūs žinojot, kad būtent tie, kurie varo, yra pagalbinė policija?

Viktoras Ašmenskas: Na, civiliai apsirengę kiti neturėjo teisių ginklus laikyt.

Alicija Žukauskaitė: O jūs Eišiškėse galėjot girdėt šūvius, pavyzdžiui?

Viktoras Ašmenskas: Ne, ne. Jau ten, už miestelio, šaudė. Sakau, dar vienas iš jų, tų žydų, mėgino bėgt, tai ten pat vietoj buvo nušautas.

Alicija Žukauskaitė: Tai čia žmonės pasakojo?

Viktoras Ašmenskas: Taip...taip.

Alicija Žukauskaitė: O kaip jūs prisimenate, kaip atrodė tie žmonės, kuriuos jūs matėt Eišiškėse, kuriuos varė?

Viktoras Ašmenskas: Na, sakau, klaikus vaizdas, skausmingai klaikus, skaudus toks...

Nežinau...Kaip ten bebūtų, vis tik yra žmogus, žmonės - visi... Tai čia prasidėjo prieš vokiečius... Jeigu anksčiau buvo gera nuomonė apie vokiečius, tai po šitų žydų šaudymų vokiečiai, žinot, prarado tą savo orumą.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs galėtumėt man tiksliai pasakyti?.. Jūs sakot – aš taip dabar suprantu, kad varė, vedė, šaudė lietuviai, įsakymą davė vokiečiai. Jūs taip sakot?

Viktoras Ašmenskas: Taip.

Alicija Žukauskaitė: Atėjo įsakymas iš vokiečių. Ar jūs prisimenate, kaip konkrečiai atrodė tas įsakymas?

Viktoras Ašmenskas: Nemačiau to įsakymo konkrečiai, nesu matęs, neskaitęs.

Alicija Žukauskaitė: Iš kur jūs žinojot, kad tai yra būtent vokiečių įsakymas?

Viktoras Ašmenskas: Tai vokiečių civilinė valdžia buvo. Sakau, mūsiškiai kai kur pradėjo paprieštaraut, matyt, vyriausybė pamatė, kad ji negali su vokiečiais susikalbėt, tai tada ji suspendavo savo veiklą. Tai po to ir prasidėjo trintis su vokiečiais, ir tas paastrėjo ypač. Juk daug buvo šeimų, kur žydus mėgino gelbėt visokiais būdais: tas pats generolas Vėtra asmeniškai, būdamas apskrities viršininku, gelbėjo šeimas, mano sesuo taip pat, buvusi vienuolė, 8 šeimas išgelbėjo, būdama ŽMT mokytoja, klebonas... tame tarpe ir Todeso šeima, to žinomo, garsaus veikėjo, žudiko... Tai jie atnešdavo jiems maisto, neleido jiems išeit į kiemą, saugojo, išgelbėjo.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Alicija Žukauskaitė: Grįžtant į Trakus – ar jūs matėt, kaip žydai buvo surinkti į getą?
Viktoras Ašmenskas: Ne, tų veiksmų ne. Rytą atsikėlėm - jau jie suvaryti, nakties metu, reiškia, tas vyko.
Alicija Žukauskaitė: Ar tik žydus varė į tą getą?
Viktoras Ašmenskas: Čigonai irgi buvo patekę į tą vietą, čigonų šeimos, pora šeimų. Tai jiems (čigonams) pasakė – einam bulvių kast. Tai ta čigonė sako, oi, ponali, ponali, sako, kažkaip paraku kvepia.
Alicija Žukauskaitė: Tai jūs girdėjot šitai?
Viktoras Ašmenskas: Ne, aš girdėjau tokį pasakojimą tų, kurie kalbėjo su tais čigonais. Tai juos (čigonus) irgi į getą įvarė ir sušaudė su visais.
Alicija Žukauskaitė: O kas saugojo tą getą?
Viktoras Ašmenskas: Pagalbinė ta policija.
Alicija Žukauskaitė: Sakykit, ar tarp pagalbinės policijos buvo tų, kurie...?
Viktoras Ašmenskas: Tai čia toks elementas, kuris prasigėręs. Jam žmogų nužudyt, tai vienas ir tas pats, kaip degtuką sudegint.
Alicija Žukauskaitė: O kas jie tokie buvo?
Viktoras Ašmenskas: Nu, tai sakau, daugiausiai tokie, nu, valkatos, valkatos, prasigėrę... Padorus žmogus į tokį dalyką neis.
Alicija Žukauskaitė: O kas jiems vadovavo?
Viktoras Ašmenskas: Aš turėjau galvoje šaudymus... Policijoj pačioj, tai ten rimti vyrai. Bet tie, kurie... juk ten nevarė (nevertė) šaudyt. Ot, toks pavyzdys. Vokiečiai okupacijos metais už duoklių neatidavimą, – kai kurie valsčiai ten pavėlavo duokles atiduot, tai jie norėdami įbaugyt liaudį, įsakė nuo kiekvieno valsčiaus suimt po vieną žmogų. Tame tarpe 10 žmonių buvo vyrų, o iš Lentvario moteris buvo. Ir vis tik vokiečiai tą moterį atskyrė. O šituos palaikė. Sukvietė turgaus aikštelėn Trakuose prieš apskrities viršininko įstaigą, sukvietė visus savo skyrių darbuotojus ir jų (visų) akivaizdoje juos sušaudė kaip pavyzdį, būktai čia žmonės, kurie vengė atiduot duoklę.
Alicija Žukauskaitė: Čia Trakuose taip buvo?
Viktoras Ašmenskas: Taip. Tai iš kiekvieno valsčiaus – po vieną žmogų. Ir dabar...
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip jie buvo surinkti į tą aikštę?
Viktoras Ašmenskas: Aš kai tik nebuvau. Aš buvau įstaigoj tuo laiku, pas save sėdėjau. O juos kada suvarė ten šaudyt, tai vienas iš tų suimtųjų bėgt bandė. Tai vokietis sako – šaut! Mūsų policininkai sako – ne! Tai jis pats tada... ne jis pats, bet tas jo žudikas kur buvo, kurį aš pats mačiau savo akimis... Tai buvo taip, kad pats Vulfas, tas žinomas kraugerys, srities vadas... Tai buvo taip – aš sėdžiu kambary, savo kabinete, ir atsidaro durys. Žiūriu, Vulfas įeina ir paskui jį eina žemo ūgio, bet su automatu čia pasikabinęs, ne lietuvis, kuris paskui, kaip paaiškėjo, vykdė tą šaudymo egzekuciją. Bet, sakau, aš jį kada pamačiau, mano kūną drebulys kažkoks sukrėtė. Veidas išdavė jo tą šunybę (šunystę).
Alicija Žukauskaitė: O jūs matėt, kaip šovė?
Viktoras Ašmenskas: Kaip šovė, nemačiau, bet, sakau, čia - kai į kambarį įėjo. Vulfas paklausė, kur yra jūsų šefas. Sakau, jis išvažiavęs. Kur? Sakau, į Aukštadvarį, čia 30 km maždaug nuo Kaišiadorių. Tai jis sako – a!.. 30 km tai... O agronomas yra visų vadovas žemės ūkio apskrities. Tai jie norėjo jį irgi atvest, parodyt, kaip šaudoma už duoklių

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

neatidavimą. Bet kai pasakiau, kad nēr, pažiūrėjo dar į žemėlapi – Aukštadvaris, aš jam parodau – tai paskui sako, nereik.

Alicija Žukauskaitė: O ar jūs girdėjot, kaip šaudė?

Viktoras Ašmenskas: Ne.

Alicija Žukauskaitė: Nesigirdėjo šūvių?

Viktoras Ašmenskas: Ne, ne, aš jau čia buvau netoli rusų cerkvės, čia toj vietoj mūsų įstaiga buvo.

Alicija Žukauskaitė: Ar galėtumėt maždaug prisiminti, kokį mėnesį, koku laiku vyko žydų šaudymas Trakuose, kada jūsėjote per mišką?

Viktoras Ašmenskas: Vot, aš šito bijau pasakyti...bet tas jau buvo - birželis, liepa, rugpjūtis, rugsėjis... rugsėjo... rugsėjo gal, gal spalio mėnesį.

Alicija Žukauskaitė: O Eišiškėse?

Viktoras Ašmenskas: Eišiškėse irgi maždaug tuo laiku.

Alicija Žukauskaitė: Bet po to ar anksčiau?

Viktoras Ašmenskas: Po to jau, atrodo...

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, prašau, kiek žmonių iš to jūsų 30 žmonių būrio, kur, sakėt, sukilėliai, buvo nuėję po to į pagalbinių policiją?

Viktoras Ašmenskas: Ne, turbūt, kad nebuvo. Iš mūsų tikrai nebuvo, iš Trakų čia. Mat, du dalykus reikia skirt: pagalbinių policija ir paskui tie, kurie šaudė. Tie, kurie šaudė, jie buvo savanoriai. Galbūt kai kur pateko, vienas kitas galėjo patekt, bet ne masiniai, ne iš pagalbinių policijos. Gal vienas kitas galėjo patekt ir iš pagalbinių policijos. Bet čia jau, sakau, savanoriškai jieėjo, ne prievarta, ne įsakymu kieno nors.

Alicija Žukauskaitė: Aš taip suprantu, kad iš tos pagalbinių policijos jūs turėjot vieną kitą gal pažįstamą. Ką jie jums pasakodavo?

Viktoras Ašmenskas: Nu, ką?.. Pagalbinių policijos buvo uždavinys – kaip kas gal supranta, kad žydus šaudyt, bet čia pagrindas yra plėšimai, ypač Vilniaus krašte: čia lenkai, lenkų partizanai siautė...

Alicija Žukauskaitė: Aš suprantu. Bet konkrečiai apie tuos šaudymus ar jie pasakojo, konkrečiai apie žydų likimą?

Viktoras Ašmenskas: Ne, ne, ne. Konkrečiai aš nē su vienu nesu kalbėjęs, kuris pasakotų, kaip juos šaudė. Sakau, aš girdėjau, kad matė, (kaip)ėjo SS karininkas, kalbėjo su ta nuoga moterim.

Alicija Žukauskaitė: Tai kas čia toks pasakojo?

Viktoras Ašmenskas: Tai čia... iš... pasakojo...

Alicija Žukauskaitė: Iš tų pijokų?

Viktoras Ašmenskas: Turbūt... Nežinau, aš neprisimenu dabar, bet čia aš girdėjęs jau per kelias gal perėjęs (ausis) su keletu pasikeitimų, per kelis kartus, tai yra.

Alicija Žukauskaitė: Aš turiu tokį dokumentą – atsišaukimą LAF-o. Jis yra žinomas visiems. Ten sakoma, kad yra atšaukiamas svetingumas žydams... Trisdešimtų pabaigoj ar keturiasdešimtų pradžioj buvo toks dokumentas? Ar jums teko su juo kažkaip susidurti?

Viktoras Ašmenskas: Tai aš visus dokumentus, kurie buvo su LAF-u susiję, būtinai turėjau, turėjau turēt.

Alicija Žukauskaitė: Ten buvo aiškiai parašyta juodu ant balto, kad nuo šiol yra atšaukiamas žydams svetingumas.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Viktoras Ašmenskas: A! Tai, žinot, dar vienas dalykas. Kada... susikūrė provokiška vyriausybė, daugiausiai ten majoras Pyragius, buvo vidaus reikalų tarėjas savo laiku, tai jie vis tik turėjo tam tikrą ryšį su nusikaltimais prieš žydus. Jie, naujoji valdžia, kiti, norėdami pataikaut, kiti iš prigimties, galbūt buvo išleidę šitą pareiškimą.

Alicija Žukauskaitė: Bet šitas pareiškimas buvo pasirašytas dar karui neprasidėjus, 1941 m. pradžioj Berlyne.

Viktoras Ašmenskas: Galimas dalykas. Dėl to, kad ten jų tarpe, žinau tikrai - ir aš vokiečių laikais susitikdavau, Pyragius asmeniškai man buvo pažįstamas, vidaus reikalų tarėjas, jų valdžioj vis tik buvo žmonių, kurie norėdavo vokiečiams įtikti. Tai ir galėjo sukurt šitą dalyką. Bet tai nereiškia, kad tai yra LAF-o iš tikrųjų. Ten jų tarpe gi buvo nusikaltusių prieš Lietuvą, kurie vokiečiams norėjo, kaip sakoma, užpakalį šluostyt, laižyt...

Alicija Žukauskaitė: O 1941 m. prieš prasidedant karui, LAF-as kai kūrėsi, ar buvo kokių nors kalbų apie tai, kad žydai turi iškelti iš Lietuvos?

Viktoras Ašmenskas: Ne. Ne. Negirdėjau aš... Su žydais visada buvo palaikyta Lietuvos laikais gana palankūs tokie santykiai. Žinau nuo vaikystės laikų. Sakydavo tėvelis mano, žydais reikia pasitikėt.

Alicija Žukauskaitė: Norėjau dar tokį dalyką...